

Některé otázky obchvatu nepřítele ze vzduchu

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálmajora M. I. Borisova, kandidáta vojenských věd, docenta, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 10/1982.

Od zavedení letadel do výzbroje armád vznikla myšlenka o možnosti využití vzdušného prostoru k rychlému a utajenému shozu speciálně připravených jednotlivých skupin a jednotek pozemních vojsk do týlu nepřítele k průzkumu a ničení jeho nejdůležitějších objektů v taktické a bližší hloubce.

Na základě vývoje letectva, zvláště vojenského dopravního a v současném období i vrtulníků, myšlenka proniknutí do nepřátelského týlu vzduchem nabyla na formě uskutečnění **obchvatu nepřítele ze vzduchu** (vertikálního obchvatu), a to rozsáhlým použitím vzdušných výsadků různého složení v průběhu útočné operace [boje].

Zkušenosti ze cvičení Sovětské armády s použitím vzdušných výsadků ve třicátých letech měly velký význam pro další rozpracování teorie obchvatu nepřítele ze vzduchu pro vývoj výsadkových vojsk a vojenského dopravního letectva. Bylo zapotřebí řešit celou řadu problémů. Mezi nejdůležitější patřily:

- vytvoření speciálních vojenských dopravních letounů, schopných uskutečnit vysazení vojsk s těžkou bojovou technikou do velké hloubky,
- vývoj prostředků vysazení těžké bojové techniky na padácích,
- zabezpečení vysoké mobility vysazovaných svazků (útvárů), nezbytné k vedení aktivní útočné bojové činnosti v týlu nepřítele.

V předvečer druhé světové války a v jejím průběhu nedokázaly válčící strany zcela vyřešit ani jeden z těchto problémů.

Nebyl rovněž uveden do života jeden z nejdůležitějších principů použití vzdušných výsadků v operaci a boji o tom, že

jejich bojová činnost v týlu nepřítele musí mít aktivní, útočný a vysoce manévrový charakter. Za hlavní příčinu je možné pokládat nízkou mobilitu, slabou palebnou a údernou sílu vysazovaných vojsk, což bylo podmíněno omezenými možnostmi leteckých dopravních a padákových prostředků. Proto hlavním bojovým úkolem vzdušného výsadku bylo obsazení nejdůležitějšího prostoru, v něm rozmístěných objektů nepřítele a jeho pevné udržení do příchodu vlastních vojsk. V souladu s tím bojová činnost vzdušných výsadků po obsazení určeného prostoru měla v podstatě pasivní a vyčkávací charakter, což mělo za následek ztrátu iniciativy a snížení efektivnosti jejich činnosti.

Podle zkušeností z lokálních válek byly určovány vzdušným výsadkům úkoly k vedení aktivní, vysoce manévrové činnosti v rozsáhlých prostorech v týlu nepřítele. To bylo možné v důsledku vybavení výsadkových a aeromobilních svazků a útvárů lehkými tanky, bojovými vozidly, samohybným dělostřelectvem a automobily s vysokou průchodností. Veškerá organická těžká bojová technika a zbraň výsadkových a aeromobilních svazků a útvárů mohou být shazovány na padácích nebo vysazovány. K posílení vzdušných výsadků mohou být v případě potřeby přepravovány vzduchem i tanky a protiletadlové raketové systémy, a to těžkými dopravními letouny.

V agresivní válce USA proti vietnamskému lidu v letech 1964–1975 bylo v širší míře používáno k vysazení vzdušných výsadků vojenské letectvo. To mělo za následek podstatné zvětšení možností vojsk v útoku při uskutečnění obchvatu obránce ze vzduchu.

Při vysvětlování pojmu „obchvatu nepřítele ze vzduchu“ se vyskytuje celá řada protikladných názorů. Zejména je rozvíjen názor v tom směru, že tento pojem je velmi široký a svým obsahem zahr-

nuje, kromě přepravy vzdušných výsadkových a jiných vojsk, i vedení leteckých, raketových a dělostřeleckých palebných úderů na objekty a uskupení vojsk v jeho týlu. To vyžaduje upřesnění.

Bez popírání důležitosti palebného ničení nepřítele ve prospěch výsadků různého určení je nezbytné přesně vymezovat úkoly a způsoby činnosti vojsk, která uskutečňují obchvat nepřítele ze vzduchu, a ta opatření, která plní jiná vojska k zabezpečení jejich činnosti (palebné ničení, průzkum, maskování a další). Je to důležité i pro to, aby bylo jasné, jaké úkoly budou plnit výsadky a jaké funkce plní v jejich prospěch stupeň velení, který je vysazuje (shazuje). Z toho vyplývají i povinnosti při plánování a zabezpečení vysazení a činnosti výsadků.

Obchvat jako druh manévru vojsky na zemi nebo ze vzduchu k vyjití do boku (boků) nebo do týlu bojové (operační) sestavy nepřítele je uskutečňován zpravidla v součinnosti se silami a prostředky které působí čelně, k dosažení nejrozhodnějších výsledků boje (operace). Základem obchvatu je myšlenka zničení určitých uskupení nepřítele, a to jejich obklíčením nebo odříznutím, zabráněním přísunu záloh do tohoto prostoru nebo plánovitěmu vyjití jeho vojsk z něho s následným jejich zničením, nebo obsazením a vyřazením důležitých objektů z boje (v první řadě prostředků jaderného napadení a míst velení). Každopádně je obchvat uskutečňován s maximálním využitím výsledků jaderných a jiných palebných úderů na jeho nejdůležitější uskupení vojsk a objekty. Údery těchto prostředků, i kdyby byly sebesilnější a účinné, samy o sobě k úplnému zničení uskupení nepřítele nepřivedou. Jen aktivní činnost vojsk z čela a z týlu za nepřetržitě podpory prostředků ničení je možné dosáhnout stanovených cílů v boji a operaci.

Podle rozsahu použití sil a prostředků může být obchvat nepřítele ze vzduchu taktický, operační nebo strategický. Z hlediska úrovně vývoje výsadkových vojsk a prostředků jejich vysazení vznikají největší možnosti k uskutečnění manévru nepřítele ze vzduchu v taktické a bližší operační hloubce.

Vznik raketových jaderných zbraní, vývoj vojenského letectva, rostoucí možnosti svazků výsadkových i pozemních vojsk — to vše umožňuje v soudobých útočných operacích plánovat vysazení a shoz operačních vzdušných výsadků do velké hloubky a s rozhodnými cíli: pomoc útočícím vojskům při obklíčení velkých uskupení nepřítele, při ničení jeho operačních záloh a při rozvíjení útoku ve vysokých tempech.

Charakter bojové činnosti vzdušných výsadků závisí na obsahu plněných úkolů,

jejich složení, hloubce vysazení a podmínkách situace na daném směru nebo v prostoru a může být jak útočný, tak i obranný.

Za hlavní druh bojové činnosti útvarů a jednotek výsadků je pokládán útok, který musí mít odvážný, rozhodný, aktivní a vysoce manévrový charakter. Kromě toho rychlá činnost v soudobých podmínkách je jedním ze způsobů zabezpečení odolnosti vzdušných výsadků v týlu nepřítele, zejména v jaderné válce. Proto se ve vojenském odborném tisku stále více vyskytují názory o účelnosti a nezbytnosti vedení vysoce manévrové (přepadové) činnosti vzdušným výsadkem v týlu nepřítele, která by nebyla omezena určeným prostorem. Její podstata tkví ve střídání krátkých překvapivých úderů výsadku na nejdůležitější objekty nepřítele a rychlého utajeného manévru do nového prostoru, který může být uskutečňován dopravními vrtulníky a s využitím pozemních prostředků přesunu (bojových vozidel).

Vzdušné výsadky přecházejí do obrany buď podle plánu, a to celou sestavou, nebo částí sil k udržení ovládnutého prostoru (čáry, objektu), nebo pod tlakem nepřátelských sil, které jsou v převaze.

K zabezpečení reálnosti stanovení úkolů vzdušným výsadkům k udržení prostorů, čar nebo objektů je nutné proto brát v úvahu jejich omezené možnosti k vytvoření pevné obrany v týlu nepřítele. Zpravidla nemají k dispozici dostatečné síly a prostředky k déletrvajícimu udržení určeného prostoru. Proto úkol k vedení obranné činnosti je nutné určovat výsadkům s přihlédnutím k jejich bojovým možnostem a době vyjití útočících vojsk do jejich prostoru. Je to nejpravděpodobnější v závěrečném období jejich bojové činnosti v týlu nepřítele.

Úkol zabránit přísunu (manévru) záloh nepřítele nebo plánovitěho odchodu jeho vojsk na mezilehlou čáru může být plněn překvapivou činností jednotek výsadků z létek, těsně sladěnou s údery letectva, nebo položením minových výbušných zářezů na osách jejich přesunu.

Za stejně efektivní způsob použití výsadků při součinnosti s útočícími vojsky při odražení a ničení protiztečí a protiúderem uskupení nepřítele je nutné pokládat vedení rozhodného a odvážného úderu do boků a týlu druhých sledů a záloh jak v době jejich rozvíjení, tak i v průběhu protizteče.

Údery na nepřítele z týlu jsou hlavním způsobem činnosti výsadku i při pomoci útočícím vojskům prolomit z chodu při-

pravené mezilehlé obranné čáry nebo ná-
silným způsobem překonat vodní překáž-
ky. Nejúčinnější budou za předpokladu
přesně sladěné činnosti výsadků a čelné
útočících vojsk, zejména organizace spo-
lečného palběného ničení nepřítel.

Obchvat nepřítel ze vzduchu, nezávisle
na jeho rozsahu může být úspěšný jen za
určitých podmínek. Mezi nejdůležitější
patří:

- utajení přípravy a překvapivé vya-
zení vzdušných výsadků v týlu nepřítel
ve stanovené době,

- důkladný průzkum nepřítel v pláno-
vaných prostorech vysazení i v pásmu
(na trati) letu a jeho spolehlivé umlčení,

- vybojování operační nadvlády ve
vzduchu před vysazením,

- vysoká přesnost a rychlost shozu
(vysazení) výsadků a jejich aktivní, roz-
hodná a vysoce manévrová činnost v týlu
nepřítel,

- udržování těsné součinnosti mezi
všemi silami a prostředky, které se podíle-
jí na obchvatu nepřítel ze vzduchu,

- včasné vyjití útočících vojsk do pro-
storu vzdušných výsadků, jejich všestran-
né zabezpečení a dovedné velení.

Ze všech vyjmenovaných faktorů zaují-
má zvláštní místo **překvapení**. Překvape-
ní použití vzdušného výsadku je pojem
velmi široký. Může ho být dosaženo nejen
utajením příprav k vysazení a soustře-
dování dopravního letectva, ale i správnou
volbou doby a způsobů vysazení a
rychlejším vysazením v různé denní do-
bojové činnosti v týlu nepřítel, co nej-
rychlejším vysazením v různé denní do-
bě a co nejbližší k objektům činnosti,
zpravidla jedním koloběhem, konečně rych-
lou a rozhodnou činností vojsk po vysaze-
ní.

Spolehlivé umlčení nepřítel v prosto-
rech vysazení a v pásmu (na trati) le-
tu výsadku bylo a zůstává v soudobých
podmínkách jedním ze základních fakto-
rů zabezpečení úspěchu obchvatu nepřítel
ze vzduchu. Může být těsně spojeno s nut-
ností nepřetržité letecké podpory vzduš-
ných výsadků v období jejich bojové čin-
nosti v týlu nepřítel. Nedostatečná pod-
pora v operacích druhé světové války mě-
la za následek obtížnou a v některých
případech i beznadějnou situaci vzdušných
výsadků. Tak např. anglická výsadková
divize, shozená v prostoru Arnhem na
podzim roku 1944, byla v důsledku ne-
příznivých meteorologických podmínek bez
letecké podpory; proto nedokázala čelit
německému tankovému sboru a byla zni-
čena.

Důležitou úlohu při umlčování nepřítel-
e v průběhu výsadkové operace má orga-
nizace a vedení radioelektronického boje,
jehož prostředky jsou velmi efektivně ru-
šeny systémy velení vojskům a zbraní ne-
přítel v pásmu letu a v prostorech vya-
zení.

Úspěch použití vzdušných výsadků, ze-
jména operačních, ve značné míře ovliv-
ňují **vybojování nadvlády ve vzduchu a vy-
sazení vojsk v krátké době v přesně urče-
ných prostorech**. Nadvláda ve vzduchu
v letech druhé světové války a v lokál-
ních válkách byla zabezpečována buď
v operačním rámci, nebo v pásmu letu do-
pravního letectva s výsadkem a v prosto-
rech jeho shozu (vysazení).

V současné době vývoje teorie ob-
chvatu nepřítel ze vzduchu v průběhu ve-
dení operací a bojů je nutné zdůraznit, že
problém zkrácení doby na vysazení vojsk
a vybojování nadvlády ve vzduchu, ales-
poň na období vysazení výsadků a jejich
aktivní činnosti, neztratil na své aktuál-
nosti. Vysazení operačních a taktických
výsadků vojenskými dopravními letouny a
vrtulníky v přesně určených prostorech
a beze ztrát je možné jen za předpokla-
du dosažení překvapení jejich použití,
úspěšné plnění stanovených bojových úko-
lů za předpokladu nadvlády ve vzduchu
a efektivního palběného ničení nepřítel
zvláště silami letectva a dělostřelectva.

Důležitou podmínkou úspěchu použití
vzdušných výsadků vždy byla a dnes zů-
stává jejich **aktivní, rozhodná útočná a
vysoce manévrová činnost** v týlu nepřítel-
e, vedená podle jednotného zámyslu a
v těsné součinnosti s vojsky útočícími čel-
ně, se silami a prostředky, vyčleněnými
k jejich podpoře. Jen útokem a aktivní
činností vzdušných výsadků je možné do-
sáhnout úspěchu při plnění jejich urče-
ných úkolů. Při přechodu do obrany a
k pasivní činnosti se odsunují ke zničení.
Význam této zásady ještě více vzrostl
v současné době, kdy bojová činnost stran
může být vedena s použitím jaderných
zbraní. Ty umožňují nepříteli vést jader-
né údery na výsadky, které brání určité
prostory.

Jednou ze zásadních podmínek, které
mají vliv na výsledek použití výsadků,
bylo vždycky včasné vyjití čelně útočících
rychlých vojsk do prostoru jejich bojové
činnosti. V letech druhé světové války
tomu tak vždy nebývalo. Tak např. v zá-
ří roku 1944 uskutečnilo angloamerické
velení arnhemskou výsadkovou operaci,
v jejímž průběhu byly postupně shozeny
do hloubky od 15 do 110 km tři vzdušné